

تقابل فراکسیون‌های مجلس بیست و دوم در قبال تجزیه بحرین

با تأکید بر استیضاح امیرعباس هویدا

عباس سرافرازی^۱

چکیده

مسئله جدایی بحرین، در نشست ۱۸۲ و در نهم فروردین ۱۳۴۹، زمانی که مردم ایران مشغول برگزاری مراسم نوروز بودند، مطرح شد که در آن جلسه، اردشیر زاهدی وزیر امور خارجه، گزارشی از وضعیت بحرین ارائه نمود و با اشاره به مصاحبه محمد رضا پهلوی در دهلی که در آن، انتخابات در مورد بحرین را زیر نظر سازمان ملل بهترین راه حل برای مسئله بحرین دانسته بود، خواهان رسیدگی مجلس به این امر شد. بحث تجزیه بحرین از ایران باعث به وجود آمدن اختلافاتی بین فراکسیون‌های احزاب مردم و ایران نوین که موافق با جدایی بحرین و طرح دولت بودند، از یک طرف و نمایندگان حزب پان‌ایرانیست که با جدایی بحرین مخالفت می‌ورزیدند، از طرف دیگر شد. در جلسه ۱۸۴ در اول اردیبهشت ۱۳۴۹ طرح استیضاح گروه پارلمانی حزب پان‌ایرانیست توسط عاملی تهرانی از وکلای حزب قرائت گردید که جدایی بحرین را مغایر قانون اساسی، معارض اصل سیاست مستقل کشور و حاکمیت ملی و حفظ تمامیت ارضی و در راستای اهداف بیگانگان و توطئه‌های استعماری در خلیج فارس برشمرد و تقاضای استیضاح هویدا را اعلام نمود که هویدا نیز در همان مجلس نطق مفصلی در دفاع از طرح خود ایراد کرد که تمامی مطالب و دلایل مطرح شده، در مذاکرات مجلس بیست و دوم منعکس گردیده است.

این پژوهش، درصدد است تا با تکیه بر مذاکرات مجلس، به چگونگی این استیضاح و جدایی بحرین از ایران بپردازد. پرسش‌های پژوهش عبارت‌اند از اینکه عوامل مؤثر در موضع‌گیری متفاوت فراکسیون‌های مختلف مجلس چه بود؟ و چرا استیضاح امیرعباس هویدا با مخالفت مواجه گردید؟ فرضیه پژوهش نیز آن است که برخی فراکسیون‌ها با توجه به مسائل منطقه‌ای و جهانی، با جدایی بحرین، موافق و با استیضاح دولت هویدا مخالف بودند و وابستگی‌های سیاسی برخی فراکسیون‌ها به غرب، علت موافقت آنان با جدایی بحرین و مخالفت با استیضاح به نظر می‌رسید.

کلیدواژه‌ها: مذاکرات مجلس بیست و دوم، جدایی بحرین، استیضاح امیرعباس هویدا، احزاب پان‌ایرانیست، مردم و ایران نوین.

۱. دانشیار گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد.

چکیده مقالات

ششمین نشست تخصصی تاریخ مجلس

نگاهی به ساختار و کارکرد مجلس شورای ملی

(دوره‌های بیست و یکم و بیست و دوم)

به کوشش

زهرا جعفری

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۴

کنگره «آزادزنان و آزادمردان» و مجلس بیست و یکم

عباس سرافرازی^۱

علی باغدار دلگشا^۲

چکیده

هدف این پژوهش بررسی نقش حزب «آزادزنان و آزادمردان» در ورود زنان به مجلس شورای ملی در قالب نمایندگی مردم در مجلس بیست و یکم می‌باشد. با شکل‌گیری انقلاب مشروطه و ایجاد نظام پارلمانی برای نخستین بار در الگوی سیاسی جامعه ایران، زنان، با وجود حضور اجتماعی در پیروزی انقلاب، از مشارکت در امور سیاسی و حق رأی، محروم گردیدند. محرومیت مشارکت سیاسی زنان در نخستین انتخابات سیاسی در ایران، در سال ۱۳۲۴ هـ.ق. / ۱۲۸۵ هـ.ش.، در دیگر فعالیت‌های سیاسی - انتخاباتی نیز تداوم داشت. این محرومیت باعث گردید تا مسئله مشارکت در امور سیاسی، بدل به یکی از مطالبات اجتماعی زنان ایرانی گردد. این مطالبه از همان سال ۱۳۲۴ هـ.ق. / ۱۲۸۵ هـ.ش. آغاز شد و پس از ۵۶ سال، در دوره پهلوی دوم به نتیجه رسید.

پرسش این پژوهش، این است که پیشینه محرومیت حضور زنان، چه تأثیری بر روند بدل شدن مشارکت سیاسی آنان به «مطالبه اجتماعی زنان» داشته است؟ و دیگر آنکه زنان ایرانی به چه دلیل در تلاش برای به دست آوردن مسئله حق رأی بوده‌اند؟ در پاسخ به این سؤالات نیز فرض این پژوهش بر این است که پیشینه محرومیت زنان، نقشی اساسی در بدل شدن مسئله حق رأی به مطالبه اجتماعی زنان داشته است و در این بین، الگوپردازی از حضور سیاسی زنان کشورهایی چون فرانسه، انگلیس، ژاپن و برخی کشورهای دیگر در تصمیم‌گیری زنان ایرانی برای مشارکت‌های سیاسی، نقشی اساسی داشته است؛ تلاشی که تحقق آن در مجلس بیست و یکم صورت پذیرفت. هم‌چنین در سال ۱۳۴۱ شمسی با شکل‌گیری حزبی به نام «آزادزنان و آزادمردان»، نخستین زمینه‌های کاندیداتوری زنان برای انتخابات مجلس فراهم گردید و باعث ورود شش تن از زنان وابسته به این حزب در مجلس بیست و یکم گردید. این پژوهش که به روش اسنادی و با استفاده از تکنیک تحلیل محتوا تدوین شده، در تلاش است تا سیرتاریخی تلاش زنان برای ورود به مجلس را مورد بررسی قرار دهد. هم‌چنین از دیگر اهداف این پژوهش، تصمیمات زنان حاضر در مجلس بیست و یکم و مصوبات آنان در رابطه با مطالبات اجتماعی ایشان و حقوق خانواده می‌باشد؛ مصوباتی که در بهبود وضعیت اجتماعی زنان، بی‌تأثیر نبوده است.

کلیدواژه‌ها: زنان ایرانی، مطالبات اجتماعی، حزب «آزادزنان و آزادمردان»، مجلس انتخابات بیست و یکم.

۱. دانشیار گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد.

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ.